

בצורה נגד כל אלו שקמו להפר ברית ה', אבל משמעון לא מצינו כלום בנוגע לענין זה. הטעם לזה ברור. שבט לוי היה זה שקיבל פטור מהעבודה של פרעה במשך כל שנות שעבודם, והוא היה זה שיישב ועסק בתורה. כש"קנאות" נמדדת ומוגבלת בגדרי התורה היא מצליחה, ולכן כשראו בני לוי את החילול ה' הנורא בחטא העגל מיד קנאו את קנאת ה' והרגו איש את אחיו ואיש את קרובו. וכן כשרצו בני ישראל כשהיו במדבר לחזור למצרים, היו אלו בני לוי שיצאו חוצץ נגד מזימה זו ונלחמו נגדם בשצף קצף [עיין ברש"י בפרשת פנחס כ"ו פי"ג]. בכל השנים שעברו מאז מעשה דינה ועד יציאת מצרים, הקנאות שבערה בם לא רק שלא נס ליחה ולא פג תקפה, אלא היא הוגדרה וחוזקה על ידי עסק התורה והעיון בה.

לעומת זה, קנאותו של שמעון גם כן בערה, אבל בלי הדרכה, בלי הגבלה, בלי הנהגת התורה. מתי יצא לפועל רגש "הקנאות" שלו? בבעל פעור, כשזמרי בן סלוא התריס וקינא נגד הנהגתו התורנית של משה רבינו וכנגד מדת הצניעות ששלטה בישראל על ידי מעשה הזנות בפהרסיא עם המדינית. ולכן רק קנאותו של פנחס, משבט לוי, המודרכת ומוגבלת לפי גדרי התורה, יכלה להתקיף את זמרי ולנצחו, ועל ידי כך לעצור את הנגף המתפשט. קנאות שאינה מוגדרת לפי ההלכה אין בכחה להצליח ובסופו של דבר תטרוד את המקנא מהעולם. רק גדולי התורה שבכל דור ודור ניחנו בחוש החריף לדעת ולהחליט מתי צריכים לקנא ולמחות ומתי צריכים לשתוק. קנה המדה לזה נמסר רק לאלו שמפתח התורה נתון בידם.

דוגמא מעשית לקנאות שלא לפי הדין ניתן להביא מהשאלה הבאה: אדם שיש לו ברירה בין לישא בת ישראל שלא תשמור על טהרת המשפחה ובין לישא גויה, מה עדיף? התלמיד שלא שימש כל צרכו בודאי יאמר: הלא איסורי נדה הם בכרת, ואילו בעילת עכו"ם אינו אלא לאו בעלמא שאינו ענוש כרת, בודאי אם כן עליו לבחור בגויה. האמת היא לא כן. הרמב"ם, אף שדעתו היא שביאת שפחה אינה אלא מדרכנן, פוסק [פי"ב מאיסורי ביאה הל"ז-ח'] בזה"ל: עון זה אע"פ שאין בו מיתת בית דין אל יהי קל בעיניך אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו שהבן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל יחשב ואע"פ שהוא ממזר והבן מן הגויה אינו בנו שנאמר כי יסיר את בןך מאחרי מסיר אותו מלהיות אחרי ה' ודבר זה גורם להדבק בגוים שהבדילנו הקב"ה מהם ולשוב מאחר ה' ולמעול בו עכ"ל. ברור לפ"ז שעליו לבחור בבת ישראל אע"פ שהיא אינה שומרת טהרת המשפחה.

ואמנם מפנחס — סמל הקנאות הטהורה — אנו למדים קנאות אמיתית מה היא, דמצינו בספר יהושע (קאפיטל כ"ב) שהלך פנחס בראש משלחת מבני ישראל אל עבר הירדן לערוך מלחמה עם שבט ראובן וגד על זה שכנו מזוכה בעבר הירדן, הרי שעמד הוא בראש המקנאים. אבל קודם שהתחיל להלחם עמהם נשא להם דברים ואמר שאם הם מרגישים שעבר הירדן ארץ טמאה היא אז "עברו לכם אל ארץ אחוזת ה' אשר שכן שם משכן ה' והאחזו בתוכנו", הרי שהזמין אותם לעבור אל ארץ ישראל, וזה היה בזמן שבני יוסף התלוננו אל יהושע שמקומם צר להם ואין להם מספיק נחלה